

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
Infrastruktúra, kritikus
infrastruktúra biztonság**

Időszak:

2012. december

Dátum:

2013. január 21.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
Gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖRNYEZETISZÁRSZÁGI ÉS STRATÉGIAI ELEMZŐ KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

1 Vezetői összefoglaló	1
2 Monitoring	3
2.1 Hitelezési körkép	3
2.1.1 A lakossági szegmens hitelezése	3
2.1.2 A vállalati szegmens hitelezése	6
2.2 Kamatkörnyezet és kockázati megítélés	7
2.3 Régiós kitekintés.....	9
Elemzés	14
3.1 A tranzakciós illeték áthárítása.....	14
3.1.1 A bankok mozgásteret	14
3.1.2 A díjak emelkedése 2013 januárjától	14
3.1.3 Összegzés és értékelés	17

1 Vezetői összefoglaló

A gazdasági növekedés szempontjából kiemelt fontosságúnak tekintjük a hitelezési helyzet alakulását. Miközben a háztartási hitelezés helyzetét illetően valamelyest javultak a kilátások, a vállalatok beruházásait továbbra is visszafogják a szigorú hitelezési feltételek. **Az állami kamattámogatás szabályainak lazítása hozzájárulhat a lakáscélú hitelek iránti kereslet bővüléséhez.** Visszafoghatja az érdeklődést, hogy az ügyfelek nehezen látják át a rendszert és tartanak a törlesztőrészek jövőbeni nagymértékű emelkedésétől.

A kínálati oldalt tekintve **az árfolyamgát rendszerének március végéig való kitolása hozzájárulhat a portfólióminőség javulásához,** ami növelheti a bankok hitelezési hajlandóságát. Az árfolyamrögzítés alacsony népszerűsége mögött ez esetben is az ügyfelek bizonytalansága és tájékozatlansága állhat. Elképzelhető, hogy az adósok egy része nem szívesen vesz egy újabb hitelt, a korábbi rossz tapasztalatok miatt. Emellett az is szerepet játszhat, hogy a különböző mentőcsomagok kommunikációja rontotta az adósok fizetési fegyelmét. Véleményünk szerint számottevő bővülést a háztartások hitelezésében, és ezzel a belső kereslet élénkülésében csak a lakosság jövedelmi helyzetének javulása hozhat.

A vállalati szegmens közel nettó 50 milliárd forint hitelt törlesztett novemberben, ami visszaesést jelent az előző hónaphoz képest. A KPMG bankok megkérdezésén alapuló, decemberben közzétett vállalathitelezési hangulatindexe **továbbra is visszaeső hitelezést vetít előre.** A bankok háromnegyede csak kivételes esetben, vagy semmilyen körülmények között nem hajlandó ingatlanfejlesztési és projekthitelek nyújtására. Az egyes iparágakat tekintve a bankok a mezőgazdaságot és az élelmiszeripart, valamint a termelőipart tekintik a legkedvezőbb hitelezi célpontnak. A hálózatos iparágak (telekom, villamosenergia-, gáz-, hő- és vízszolgáltatók) megítélése ugyanakkor feltehetően a szektort sújtó adók miatt érdemben romlott.

A hazai vállalatok novemberben bő 40 milliárd forint értékben helyeztek el több betétet a bankoknál, mint amennyit kivettek. A következő hónapokban **meghatározó lehet a januártól érvényben lévő tranzakciós illeték bevezetése, melynek hatására a vállalatok betéteik egy részét külföldre helyezhetik.** Mind a lakossági, mind a vállalati forinthitelek kamatai mérséklődtek november folyamán, amiben szerepet játszhatott a jegybanki kamatcsökkentési sorozat.

Az MNB decemberben ismét csökkentette irányadó kamatát, melyet követően az jelenleg 5,75 százalékos szinten áll, és a Monetáris Tanács a kamatcsökkentési ciklus folytatását a pénzügyi piaci folyamatok alakulásától tette függővé. **A nemzetközi hangulat romlását jelezték decemberben a kockázatkörülés mértékét kifejező indexek.** A kockázati környezet romlását többek között az amerikai költségvetés rendezéséről szóló tárgyalások, valamint az euróövezet felbomlását előrevetítő találgatások okozták. A forint árfolyamának alakulása tükrözte a nemzetközi hangulat dinamikáját: decemberben 3,5 százalékos gyengült a hazai fizetőeszköz euróval szembeni ára.

Az MNB rámutatott, hogy a hazai bankok nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő mértékű kamatjövedelemmel bírnak, melyet részben a magas kamatmarzs magyarázhat. **A kimagasló kamatmarzs hosszabb távon a költségek mérséklődése esetén biztosíthatná a régiós összehasonlításban kedvező jövedelmezőség helyreállítását.** Mivel a magasabb kamat növekvő adósságterhet jelent a még teljesítő ügyfelek számára, az tovább ronthatja a nemfizetési arányt és ezzel a bankok veszteségeit, továbbá a fogyasztásra és a gazdasági növekedésre is kedvezőtlen hatással van.

Emellett a hazai bankok **a portfólióminőség tekintetében is rosszabb helyzetben vannak a régió bankszektoraihoz képest.** A magasabb nemfizetési arány mögött feltehetően az az egyik ok, hogy hazánkban a válság révén nagyobb mértékben nőttek a törlesztőrészek. Miközben ugyanis a szomszédos országokban a referenciakamatok mérséklődését követve csökkentek a devizahitelek kamatai, addig nálunk folyamatos emelkedés volt megfigyelhető.

A legnagyobb hazai bank, az OTP jelentése alapján több dimenzióban is a régió legrosszabb indikátoraival rendelkezik. A piaci kapitalizációt és a nettó eredményt tekintve is elmarad versenytársaitól, és emellett a hitelezés visszaesésében és a nemfizető hitelek arányában is élen járt a tavalyi év harmadik negyedében. Ezzel szemben a kamatmarzsot illetően azonban magasan kiemelkedik a régiós mezőnyből. A magasabb kamat azonban növekvő adósságterhet jelent a még teljesítő ügyfelek számára, ami tovább ronthatja a nemfizetési arányt, továbbá a fogyasztásra és a gazdasági növekedésre is kedvezőtlen hatással van.

A november közepén bejelentett, megemelt mértékű tranzakciós adó hatása már a 2013 januárjától érvényes banki kondíciókban is érzékelhető volt. A PSZÁF által közzétett közlemény szerint **a hitelintézetek csak úgy módosíthatják a szerződések feltételeit, hogy közben az adott költség szerződésben rögzített számítási módját nem változtatják meg.** A tavalyi évhez viszonyított legfrissebb kondíciók alapján összességében csekélyebb mértékű díjemelés történt az OTP és a Raiffeisen bankoknál. Utóbbi bankok nagyjából a tranzakciós illeték felének megegyező mértékben emelték díjaikat. **Teljes mértékben áthárította ügyfeleire a pénzügyi tranzakciós illetéket a Budapest Bank és az FHB Bank, de a Citibank, az Erste Bank, a K&H bank és az UniCredit díjemeléseiből is kiolvasható a tranzakciós illeték teljes mértéke.**

2 Monitoring

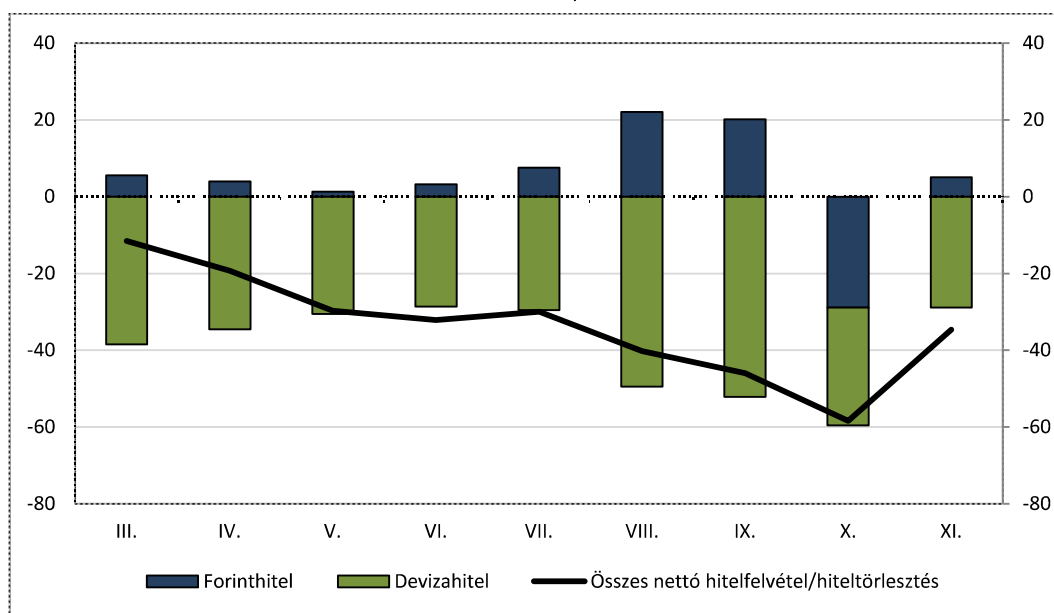
2.1 Hitelezési körkép

A gazdasági növekedés szempontjából kiemelt fontosságúnak tekintjük a hitelezési helyzet alakulását. Miközben a háztartási hitelezés helyzetét illetően valamelyest javultak a kilátások, a vállalatok beruházásait továbbra is visszafogják a szigorú hitelezési feltételek. **A lanyha hitelezési hajlandóság** mögött elsősorban a bizonytalan gazdasági környezet és a bankokat érő növekvő veszteségek állnak, melyek **főként a nemfizető hitelek magas arányából és a szektort terhelő adókból fakadnak**. Az idén bevezetett tranzakciós illeték és a tervezetthez képest nagyobb mértékű bankadó a jövőben is ronthatja a pénzügyi közvetítőrendszer hitelaktivitását.

2.1.1 A lakossági szegmens hitelezése

A mérlegalkalmazkodási folyamatból fakadóan a háztartások november folyamán is nagyobb mértékben törlesztettek, mint amennyi új hitelt felvettek. A szezonálisan kiigazított adatok szerint **közel nettó 30 milliárd forint értékben törlesztették devizaalapú hiteleiket, míg nettó értelemben véve csupán 5 milliárd forint értékben vettek fel új forinthitelt**, ráadásul ez tartalmazza az árfolyamgát rendszeréhez fűződő gyűjtőszámla-hitelek folyósítását is.

1. ÁBRA: A HÁZTARTÁSOKKAL BONYOLÍTOTT HITELTRANZAKCIÓK SZEZONÁLISAN IGAZÍTOTT ÉRTÉKE (MILLIÁRD Ft)

Forrás: MNB

A nagymértékű törlesztésnek megfelelően folytatódott az állomány leépülése is. November folyamán legnagyobb mértékben a személyi hitelek (-2,2 százalék) és a gépjármű vásárlási hitelek (-2,1 százalék) állománya zsugorodott, miközben a folyószámlahitelek állománya 4 százalékkal bővült. Utóbbi növekedés azonban bázishatással is magyarázható: a tárgyhónapot megelőző

hónap végén az állományt technikai hatásként csökkentette, hogy a hosszúhátvége miatt októberre előrehozott bérkifizetések a fennálló folyószámlahitelek automatikus törlesztését is korábbra hozták.

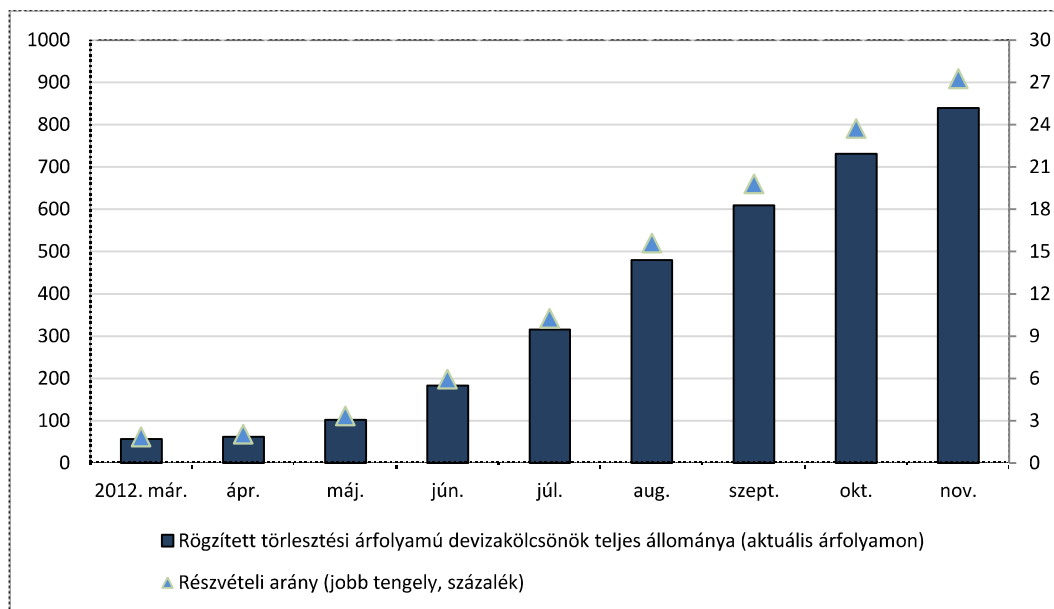
1. TÁBLÁZAT: A LAKOSSÁGI HITELÁLLOMÁNY VÁLTOZÁSA HITELTÍPUSOK SZERINT (MILLIÁRD FT, SZÁZALÉK)

	Személyi hitel	Lakáscélú hitel	Gépjármű vásárlási	Áru és egyéb fogy.-i	Szabad felh. jelzálogh.	Folyó- számla hitel	Egyéb hitel	Összes hitel
november	424	3524	267	40	2290	436	238	7220
1 hónap	-2,2%	-1,0%	-2,1%	-0,3%	-1,2%	4,0%	-0,1%	-0,9%
3 hónap	-5,0%	-2,3%	-5,5%	-6,2%	-2,9%	0,0%	-7,4%	-2,8%
1 év	-20,1%	-20,6%	-8,9%	-18,3%	-16,0%	8,6%	-19,7%	-17,3%

Forrás: MNB

Már a tavalyi év harmadik negyedévére vonatkozóan a kereslet élénküléséről számoltak be a bankok az MNB hitelezési felmérésében. **Az állami kamattámogatás szabályainak lazítása a lakáscélú hitelek iránti kereslet további bővülését hozhatja az idei év folyamán.** Az alacsony érdeklődésre való tekintettel ugyanis a kormány kedvezőbb feltételekhez kötötte a lakáshitelek támogatását a lakáspiac élénkítésének reményében. Az eredeti konstrukcióval ellentétben a kamattámogatás nem fog fokozatosan csökkenni az ötéves időszak folyamán. Emellett növekedett az igényelhető kölcsön összegének felső határa és a támogatásba bevonható használt lakás értékhatára. Továbbá az új konstrukcióban már nemcsak korszerűsítéshez, hanem bővítéshez is igényelhető a hitel, valamint adminisztratív könnyítések is életbe léptek.

2. ÁBRA: RÖGZÍTETT TÖRLESZTÉSI ÁRFOLYAMÚ DEVIZAKÖLCSÖNÖK TELJES ÁLLOMÁNYA (AKTUÁLIS ÁRFOLYAMON) ÉS A RÉSZVÉTELI ARÁNY (SZÁZALÉK) ALAKULÁSA

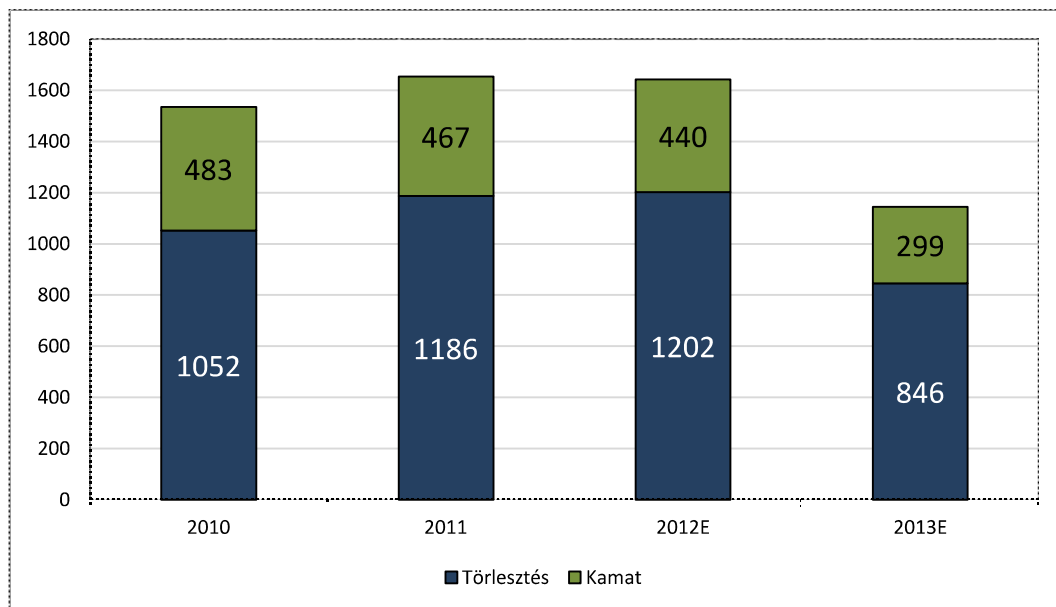

Forrás: PSZÁF

A tavaly érvényes rendszerben egyes előírások teljesíthetősége is csökkentette annak népszerűségét. Többek között most eltörölték azt a szabályt, hogy használt lakás vásárlása esetén például az eladónak nyilatkozatot kellett tennie arról, hogy egy éven belül másik lakást vásárol. Amennyiben ez mégsem történt volna meg, úgy a hitelt igénylő elveszíthette volna a támogatást. A kedvező módosítások azonban visszamenőleg is érvénybe lépnek, így az új feltételek a tavaly belépő ügyfelekre is vonatkoznak. Továbbra is visszafoghatja az érdeklődést, hogy az ügyfelek nehezen látják át a rendszert és tartanak a törlesztőrészek jövőbeni nagymértékű emelkedésétől.

A kínálati oldalt tekintve **az árfolyamgát rendszerének március végéig való kitolása hozzájárulhat a portfólióminőség javulásához**, ami növelheti a bankok hitelezési hajlandóságát. Az árfolyamrögzítés lehetőségével azonban kevesen éltek, ami mögött ez esetben is az ügyfelek bizonytalansága és tájékozatlansága állhatott. Elképzelhető, hogy az adósok egy része nem szívesen vesz fel egy újabb hitelt, a korábbi rossz tapasztalatok miatt. Emellett az is szerepet játszhat, hogy a különböző mentőcsomagok kommunikációja rontotta az adósok fizetési fegyelmét. Novemberben valamivel kevesebben léptek be, mint az előző hónapokban, tehát az év végére várt felfutás még nem volt érzékelhető. November végéig a 450 ezer érintettnek mindegy 23 százaléka lépett be az árfolyamgát konstrukcióba. A rögzített árfolyamú devizahitel-állomány ezzel elérte a 839 milliárd forintot, amely a teljes állomány 27 százalékanak felelt meg. A résztvevők eddig 3,3 milliárd forint kamat fizetése alól mentesültek, és 3 milliárd forintnyi gyűjtőszámla-tartozást halmoztak fel.

3. ÁBRA: LAKOSSÁGI DEVIZAADÓSSÁG SZOLGÁLAT (MILLIÁRD FT)

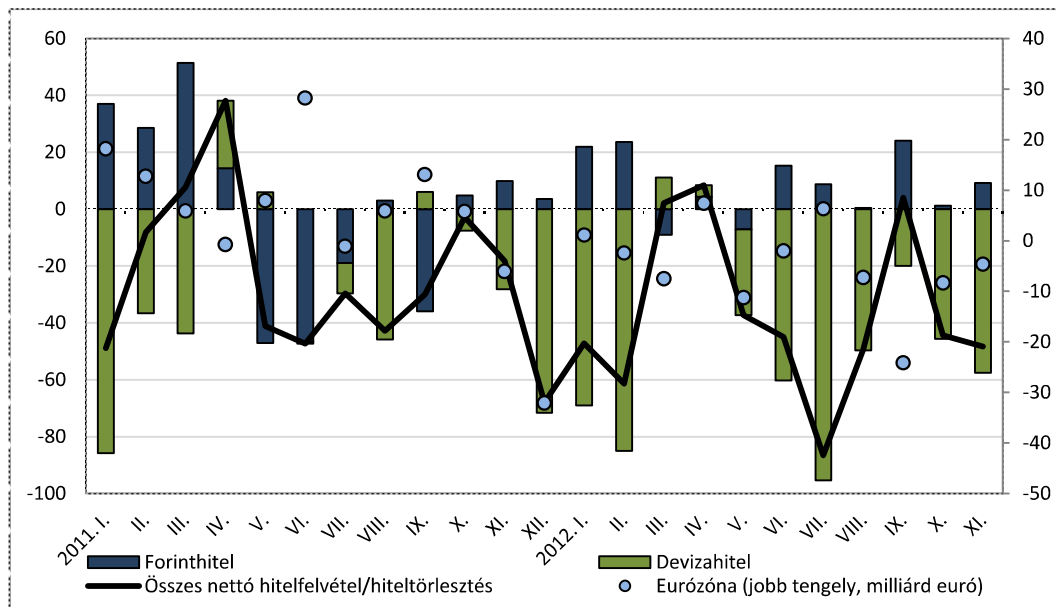
Forrás: MNB, Száadvég-számítás

A PSZÁF szerint¹ az árfolyamgát-igénylés lehetőségének hét évvel való kitolása lenne kívánatos, mivel a lakossági hitelezésben a keresleti korlátok dominálnak. Véleményünk szerint emellett a magasabb részvételi arány az alacsonyabb törlesztőrészek révén javíthatja a lakosság törlesztési képességét és hajlandóságát, így a portfólióminőség javulása hozzájárulhat a bankok hitelezési hajlandóságának növekedéséhez. Becsléseink szerint a devizaadósságból fakadó lakossági adósságszolgálat jelentős mértékben fog mérséklődni 2013-ban, ami ugyancsak hozzájárulhat a portfólióminőség javulásához. E mögött a nagymértékű törlesztések és az erősebb forintárfolyam áll. **A jelenlegi törlesztési sebesség és árfolyam fennmaradását feltételezve idén mintegy 500 milliárd forinttal lehet alacsonyabb a lakosság teljes adósságszolgálata.**

2.1.2 A vállalati szegmens hitelezése

A vállalatok a szezonális hatásoktól szűrt adat szerint közel nettó 50 milliárd forint hitelt törlesztettek novemberben, ami emelkedést jelent az előző hónaphoz képest. Eközben az eurózóna egészét tekintve is nettó hiteltörlesztők voltak a vállalatok, ennek mértéke azonban csökkenő volt az őszi hónapok folyamán. A hazai vállalatok novemberben bő 40 milliárd forint értékben helyeztek el több betétet a bankoknál, mint amennyit kivettek. A következő hónapokban **meghatározó lehet a januártól érvényben lévő tranzakciós illeték bevezetése, melynek hatására a vállalatok pénzforgalmuk, így betéteik egy részét külföldre helyezhetik.**

4. ÁBRA: A VÁLLALATOKKAL BONYOLÍTOTT HITELTRANZAKCIÓK SZEZONÁLISAN IGÁZÍTOTT ÉRTÉKE (MILLIÁRD FT)

Forrás: MNB, ECB

¹http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/szasz_karoly_toljak_ki_het_evvel_az_arfolyamgat-igenyles_hataridejet.178402.html (megjelenés: 2013. január 18.)

A KPMG bankok megkérdezésén alapuló, decemberben közzétett vállalathitelezési hangulatindexe² továbbra is visszaeső hitelezést vetít előre. A felmérésben részt vevő bankok fele teljes egészében nyitottnak vallotta magát új vállalati hitelek kihelyezésére, amely a finanszírozási hajlandóság javulását jelzi a fél évvel korábbi, 2012. tavaszi mélyponthoz képest, mindazonáltal a 2011-ben felmért szintet nem éri el. A működési-, a beruházási- és az M&A hitelezés terén nyitottabbak lettek a bankok, miközben a leginkább elutasított ingatlanhitelezési hajlandóságuk tovább csökkent. A bankok háromnegyede csak kivételes esetben, vagy semmilyen körülmények között nem hajlandó ingatlanfejlesztési és projekthitelek nyújtására. Az egyes iparágakat tekintve a bankok a mezőgazdaságot és az élelmiszeripart, valamint a termelőipart tekintik a legkedvezőbb hitelezi célpontnak. Javult a megítélése a kereskedelem, valamint a szállítmányozás és logisztika iparágaknak. A hálózatos iparágak (telekom, villamosenergia-, gáz-, hő- és vízszolgáltatók) megítélése ugyanakkor feltehetően a szektort sújtó adók miatt rosszabb lett. A bankok többségének tapasztalata alapján nem változott számottevően a vállalati hiteltermékek iránti kereslet. A bankok továbbra is a hitelállomány csökkenését vetítetik előre a következő 12 hónapra vonatkozóan, és a válaszadók fele a vállalati hitelportfólió-minőség romlására is számít. A felmérés kitért a bankok jövő évi gazdasági kilátásaira is, mely során kiderült, hogy a megkérdezett nyolc bankból hat a GDP 1 és 3 százalék közötti visszaesésére számít 2013-ban, vagyis jellemzően pesszimistábban ítélik meg a növekedési kilátásokat a kormányzatnál.

Az MKB Bank vezérigazgató-helyettese kifejtette a portfolio.hu-nak adott interjújában³, hogy idén már növekedést tervez a hitelezésben. Szerinte ellensúlyozhatná a hitelezés visszaesését, ha a bankok igyekeznének aktívabban szerepet vállalni a finanszírozásban, illetve amennyiben könnyebbé válna az uniós források elérése. A vállalkozók finanszírozása szempontjából kifejezetten kedvezőnek tekinti a javuló pénzpiaci folyamatokat, és véleménye szerint az alapkamat csökkentése is hozzájárulhat a hitelezési aktivitás növekedéséhez. Az alacsonyabb kamatszintnek köszönhetően az MKB az elmúlt hónapok folyamán már érzékelte a vállalatok fokozódó érdeklődését. A hitelezés ösztönzését célzó állami programok közül a Széchenyi Kártyát, és az Eximbank konstrukciót emelte ki az MKB vezérigazgató-helyettese.

2.2 Kamatkörnyezet és kockázati megítélés

Mind a lakossági, mind a vállalati forintHITELEK kamatai mérséklődtek november folyamán, amiben szerepet játszhatott a jegybanki kamatcsökkentési sorozat. A kamatvágási ciklus

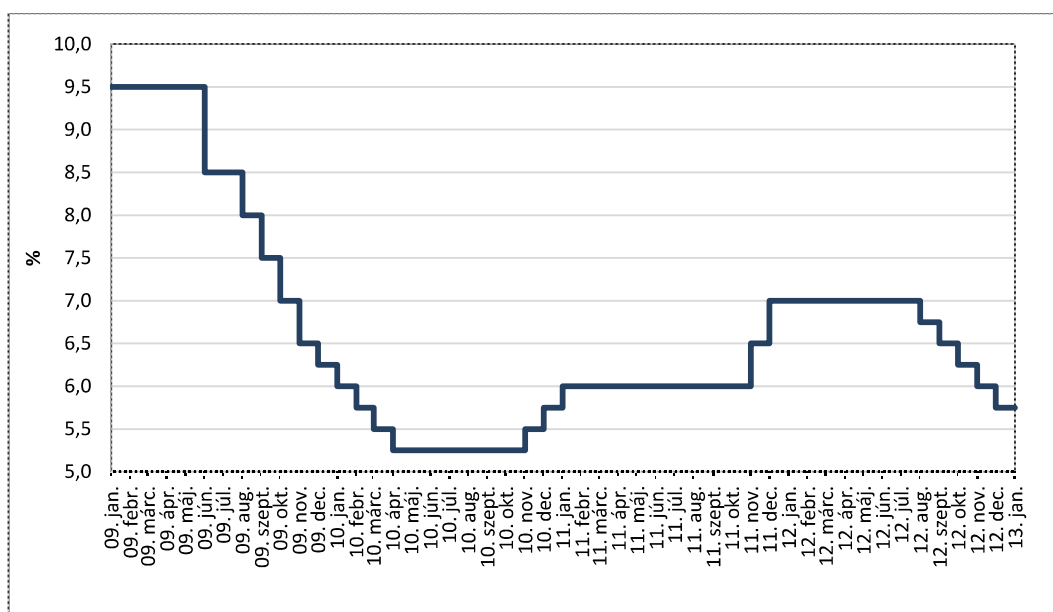
² Az index alapja a vállalati hitelezésért felelős banki vezetők körében készített felmérés, amely egységes súlyozással vesz figyelembe tíz tényezőt a következő kiemelt területekről: a bankok nyitottsága a vállalatok finanszírozására különböző hitelcélok szerint, a felmérésben résztvevő bankvezetők várakozása a bankrendszer és a saját bankjuk vállalati portfóliójának alakulására, illetve a hitelezési feltételrendszer egyes elemeinek változtatására vonatkozóan, továbbá a vállalati hitelkereslet érzékelt változása (<http://www.kpmg.com/HU/hu/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/KPMG-Vallalathitelezesi-Hangulatindex-2012.pdf>).

³ http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/ez_a_kamatszint_a_jobb_vallalatoknak_mar_kitermelheto.177870.html (megjelenés: 2013. január 9.)

elsősorban a vállalati hitelek kamataiban tükröződik, mivel a lakossági hitelekkel ellentétben a vállalati hiteleket a referenciakamathoz kötött, rögzített feláras kamatozás jellemzi. Így a jegybanki kamatcsökkentések néhány hónap késéssel, az átárazódási periódusnak megfelelően megjelennek a teljes hitelkamat szintjében. **Az euró alapú hitelek kamatai ugyanakkor növekedtek novemberben, amiben feltehetően a forrásszerzési költségek kisebb mértékű emelkedése is közrejátszhatott.**

Az MNB decemberben ismét csökkentette irányadó kamatát, melyet követően az jelenleg 5,75 százalékos szinten áll. A Monetáris Tanács megfontolása szerint a gyenge kereslet dezinflációs hatást fog kifejteni, melynek szerepe az inflációt rövidtávon magasan tartó költségsokkok kifutásával egyre inkább meghatározó lehet. Eközben a hazai kockázati felárak a javuló nemzetközi hangulatnak köszönhetően csökkentek, ami növelte a monetáris politika mozgásterét. A Monetáris Tanács kifejtette helyzetértékelésében, hogy a nemzetközi folyamatokat kettősség jellemezte az őszi hónapokban: az eurózóna ismét recesszióba került, miközben a pénzügyi hangulat javult, és ez a kettősség a hazai folyamatokban is megfigyelhető volt.

5. ÁBRA: A JEGYBANK IRÁNYADÓ KAMATÁNAK VÁLTOZÁSA

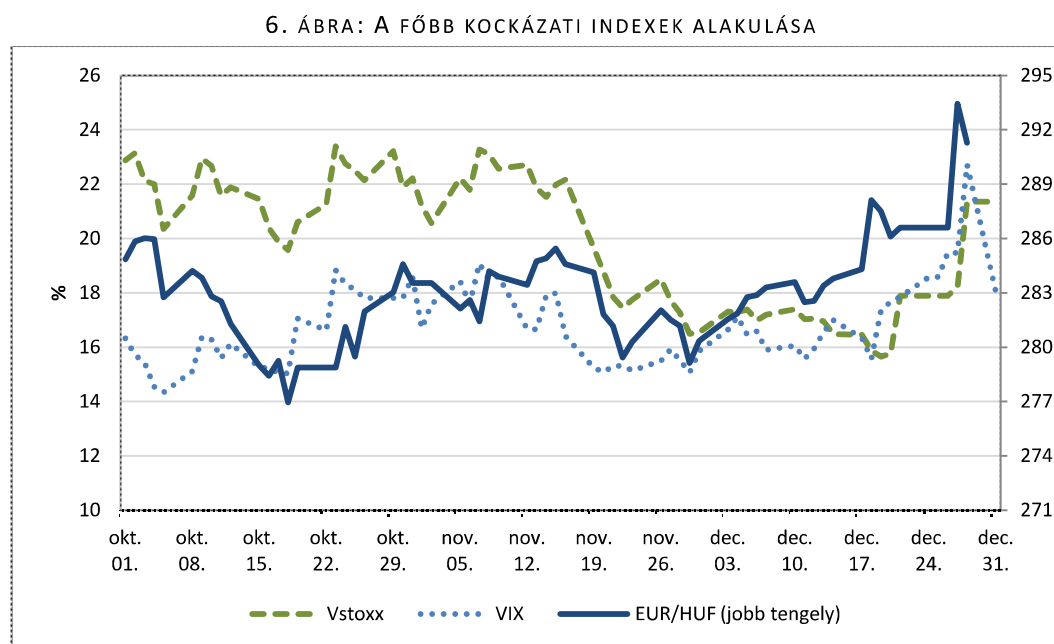

Forrás: MNB

A Monetáris Tanács szerint a hazai makrogazdasági folyamatok jövőbeni alakulását számos bizonytalanság övezi. Az inflációs kilátások szempontjából meghatározó, hogy a vállalatok milyen módon alkalmazkodnak a kormányzati intézkedések következtében növekvő termelési költségeikhez. Fennáll a veszélye annak, hogy költségeik emelkedését termékeik és szolgáltatásaik árának növelésén keresztül igyekeznek áthárítani, ami a fogyasztói árak emelkedését vonná maga után. Ám a gazdaság kihasználatlan kapacitásainak dezinflációs hatása következtében feltehetően korlátozott tere van a vállalatoknak arra, hogy ilyen módon áthárítsák a megnövekedett termelési költségeiket. Emellett az adminisztratív béremelések is felfelé mutató inflációs kockázatot jelenthetnek, mely hatást a laza munkapiaci feltételek

mérsékelhetnek. A magasabb ár- és bérdinamika kialakulását a jegybank szigorúbb monetáris politikával tudná megakadályozni. A Monetáris Tanács megítélése szerint összességében az inflációs cél a monetáris kondíciók lazítása esetén is elérhető, a kamatcsökkentési ciklus folytatását a pénzügyi piaci folyamatok alakulásától tette függővé.

A nemzetközi hangulat romlását jelezték decemberben a kockázatkerülés mértékét kifejező indexek (6. ábra). A kockázati környezet romlását többek között az amerikai költségvetés rendezéséről szóló tárgyalások, valamint az euróövezet felbomlását előrejelző találgatások okozták. Az amerikai piac szereplőinek kockázati toleranciáját kifejező VIX „félelemindex”, mely az S&P 500 részvényindex volatilitását mutatja, emelkedett december folyamán, ami a befektetők fokozott kockázatkerülését jelzi. Egyúttal az index európai megfelelője, az Euro Stoxx 50 indexre vonatkozó opciók alapján számított VStoxx értéke is emelkedett. A két mutató közötti rés szűkülése azt mutatja, hogy a befektetők már nem bíznak jobban az amerikai papírok teljesítményében, és az európai és a tengerentúli piacokon hasonló mértékű kockázatot mernek csak vállalni. Ez a rés a korábbi hónapokkal ellentétben már nem volt látható december folyamán.

Forrás: Thomson Reuters, MNB

A forint árfolyamának alakulása tükrözte a nemzetközi hangulat romlását: decemberben 3,5 százalékos gyengült a hazai fizetőeszköz euróval szembeni ára. Ezzel ellentétben a hazai országhoz kapcsolódó kockázatot kifejező CDS értéke valamelyest mérséklődött, ami a teljes kelet-közép-európai régióban jellemző volt.

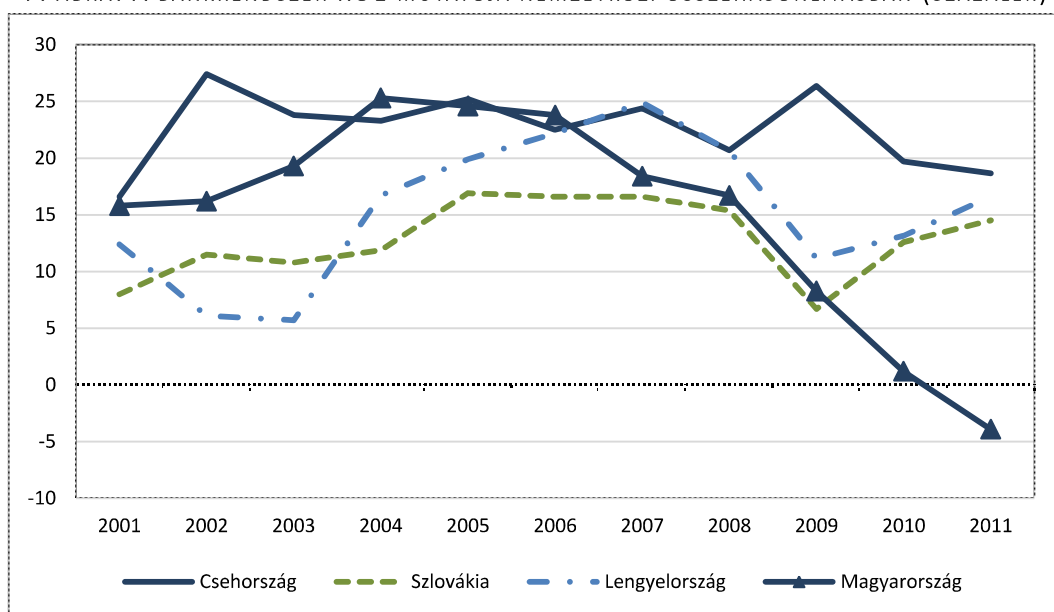
2.3 Régiós kitekintés

A magyar bankszektor teljesítményére számos hazai tényező (végtörlesztés, bankadó) volt hatással az elmúlt egy évben, melyek hozzájárultak ahhoz, hogy a bankok 2012 harmadik

negyedében bő 10 milliárd forintos veszteséget termeltek. Tovább rontja a képet, hogy az egyes bankok eredménye nagymértékben eltér egymástól. A bruttó nyereség négyötöde öt intézményhez köthető, miközben a bruttó veszteség 90 százalékát három nagybank viseli. A rendkívül alacsony jövedelmezőség versenyhátrányt jelent a régiós forrásallokációban. A környező országokkal összevetve ugyanis egyértelműen kirajzolódik a hazai szektor gyengébb profitabilitása. Míg Csehország, Szlovákia és Lengyelország bankjai 15-20 százalék körüli sajáttőke-arányos adózott eredménnyel zártak 2011-ben, addig Magyarország esetében -4 százaléknak felelt meg ez a mutató.

Az MNB rámutatott legfrissebb stabilitási jelentésében arra, hogy a hazai bankrendszer ugyanakkor nemzetközi összehasonlításban igen magas mérlegfőösszeghez viszonyított nettó kamatjövedelemmel bír.⁴ A jegybank arra is felhívta a figyelmet, hogy ezt a kiemelkedő mértékű kamatjövedelmet úgy éri el a szektor, hogy portfóliójának közel ötöde a nemteljesítés miatt egyáltalán nem termel kamatot. A kiemelkedő szint egyik oka a magasabb kamatmarzs, mely elsősorban a lakossági devizaalapú jelzáloghitelek esetében érvényesül. Ennek következtében főként a háztartási hitelek kamatai érték el magas szinteket, míg a vállalati hitelezésben ennek hatása az erős árverseny és a referenciakamathoz kötött árazás miatt csak korlátozottan jelenhetett meg.

7. ÁBRA: A BANKRENDSZER ROE MUTATÓJA NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN (SZÁZALÉK)

Forrás: MNB

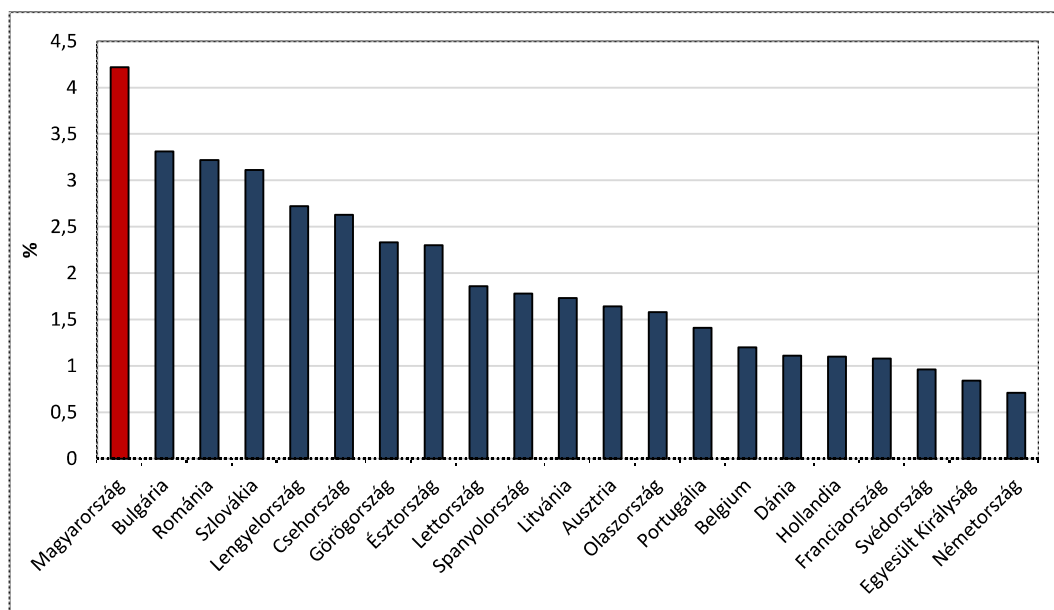
A kimagasló kamatmarzs hosszabb távon a költségek mérséklődése esetén biztosíthatná a régiós összehasonlításban kedvező jövedelmezőség helyreállítását. Előre tekintve azonban két fő tényező akadályozza ezt. Egyrészt a továbbra is magas adóterhek (a bankadó és a tranzakciós illeték költségei), másrészt a nemteljesítő hitelekből eredő veszteségek is rontani fogják a bankok eredményeit. A régiós viszonylatban magasnak számító kamatmarzs egyúttal azt is jelenti, hogy a

⁴ [Jelentés a pénzügyi stabilitásról 2012. november](#)

versenyképességet szem előtt tartva a fokozódó veszteségek ellensúlyozása érdekében az már nem növelhető tovább jelentős mértékben. Emellett **mivel a magasabb kamat növekvő adósságterhet jelent a még teljesítő ügyfelek számára, az tovább ronthatja a nemfizetési arányt és ezzel a bankok veszteségeit, továbbá a fogyasztásra és a gazdasági növekedésre is kedvezőtlen hatással van.** A növekedési áldozat lehetősége mellett a kontraszelekció veszélye is fennáll, mely megfontolás szerint a kamatok emelkedése esetén a racionális ügyfelek nem vesznek fel hitelt, és így csak a kevésbé megbízható ügyfelek maradnak a rendszerben. Alternatív bevételi források hiányában a hazai bankok mégis abban érdekeltek, hogy fenntartsák a nemzetközi összehasonlításban is magasnak számító kamatmarzsot.

Bár a Kormánynak voltak törekvései az átlátható árazás szabályozására vonatkozóan, ám ennek hatása a fennálló lakossági hitelállományra vonatkozóan nem volt jelentős. A tavaly április 1. óta élő szabály szerint az újonnan nyújtott hitelek kamatozása már csak referenciakamathoz kötött lehet, azonban a meglévő hitelállomány nagy részét illetően ez nem érvényesült. A korábban folyósított hitelek esetében ugyanis a bankok által felkínált szerződésmódosítás feltehetően kedvezőtlen volt az ügyfelek számára, így azoknak csak csekély része élt ezzel a lehetőséggel, és így a bankok árazási ereje továbbra is fennmaradt.

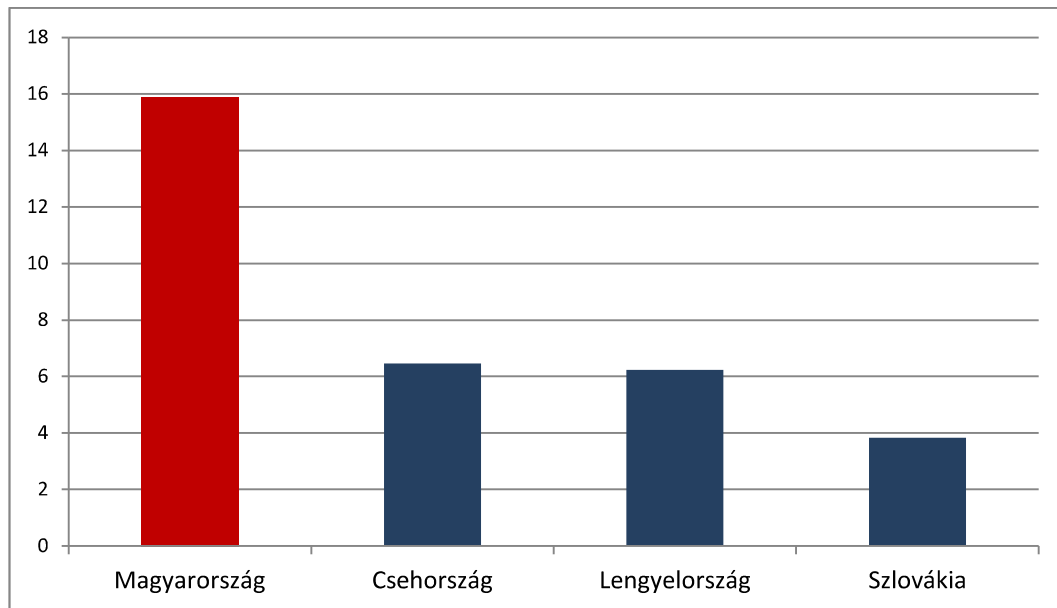
8. ÁBRA: EGYES BANKRENDSZEREK MÉRLEGFŐÖSSZEG-ARÁNYOS KAMATJÖVEDELME 2012 ELSŐ FÉLÉVÉBEN

Forrás: ECB

Nemzetközi viszonylatban az is megfigyelhető, hogy a hazai bankoknál a bevételek nagyobb része kötődik a kamathoz, míg a külföldi bankok esetén a jutalékbevételeknek van nagyobb szerepe. A tranzakciós illeték ugyanakkor a díjak növekedése révén emelheti a magyar bankszektor jutalékeredményét, és ezzel tovább rontaná annak versenyképességét. Amennyiben azonban a pénzforgalom egy része a magasabb díjak miatt külföldre távozik, akkor az a jutalékbevételek lemorzsolódását okozhatja.

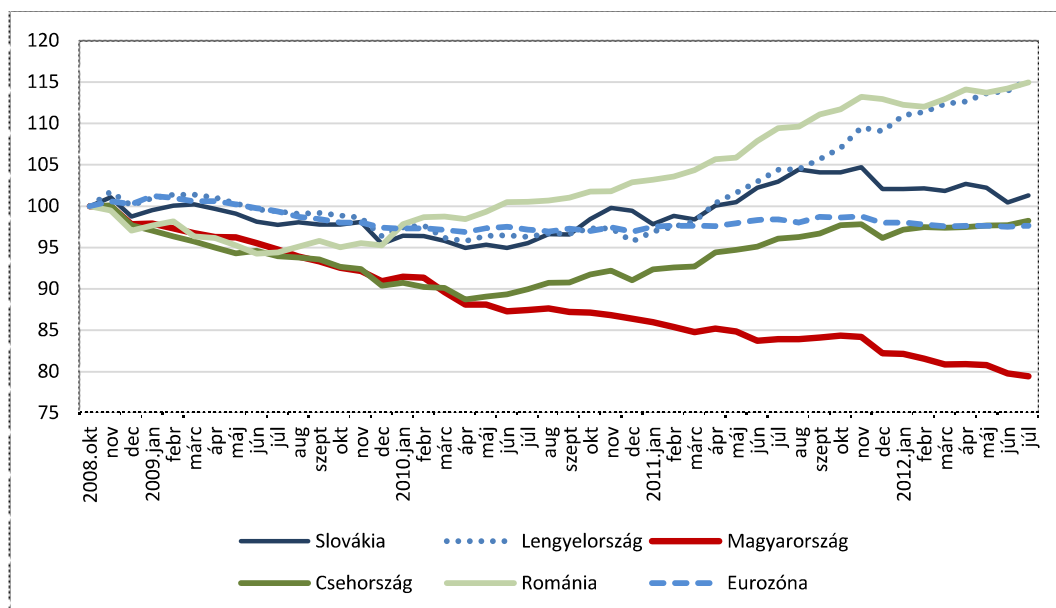
9. ÁBRA: NEMTELJESÍTŐ ÉS KÉTES HITELEK ARÁNYA A TELJES HITELÁLLOMÁNYHOZ VISZONYÍTVA (2012. ELSŐ FÉLÉVE, SZÁZALÉK)

Forrás: ECB

Emellett a hazai bankok a **portfólióminőség tekintetében is rosszabb helyzetben vannak a régió bankszektoraihoz képest**. A magasabb nemfizetési arány mögött feltehetően az az egyik ok, hogy hazánkban a válság révén nagyobb mértékben nőttek a törlesztőrészek. Miközben ugyanis a szomszédos országokban a referenciakamatok mérséklődését követve csökkentek a devizahitelek kamatai, addig nálunk folyamatos emelkedés volt megfigyelhető. **Végül a hitelezést illetően azt állapíthatjuk meg, hogy Magyarország jelentős mértékben leszakadt a régiós versenytársakhoz viszonyítva (9. ábra).**

10. A VÁLLALATI HITELEZÉS NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN (2008. OKTÓBER=100)

Forrás: MNB

Magyarországon a többi bankhoz viszonyítva kiugró nyereséggel bírt a piacvezető OTP, bár a kilenc havi 74 milliárd forintos profitja még így is alacsonyabb a tavaléhoz képest. Összevetve számait a legnagyobb régiós bankokéval következtethetünk arra, hogy milyen a hazai bankok versenyképessége. A portfolio.hu elemzése⁵ arra mutatott rá, hogy **az OTP több szempont szerint is a régió legrosszabb számait jelentette**. Az elemzés az osztrák Raffeisen és Erste, a lengyel PKO és Pekao, illetve a cseh tulajdonú Komerční bankok teljesítményét veti össze a hazai piacvezető mutatóival. A bankok méretét, vagyis a piaci kapitalizációt és a mérlegfőösszeget tekintve is a sor végén helyezkedik el az OTP. A méretnél azonban fontosabb a bankok jövedelemtermelő képessége. Bár a hazai vezető bank **a nettó eredmény alapján az utolsó helyen áll**, ez kisebb méretéből is fakad. **A jövedelemtermelő képességet jobban megragadja a sajáttőke-arányos megtérülés (return on equity, ROE), mely alapján az OTP a középmezőnyben található**, mutatója a tavalyi év eleji alacsony értékről jelentős emelkedést követően 12 százalékkal állt szeptember végén. A hitelezést illetően a régiós nagybankok sorában az OTP az utolsó előtti helyen áll. A vizsgált bankok hitelezési tevékenységének jövedelmezőségét jellemzi a nettó kamatmarzs, vagyis a hitelekért kapott és a forrásokért fizetett kamatok különbsége. Ennek alapján elmondható, hogy a vizsgált intézmények szinte mindegyikénél csökkenést mutatott a „core” tevékenység jövedelmezősége az egy évvel korábbi sinthez hasonlítva. Ez a tendencia elsősorban a finanszírozási költségek emelkedésével, illetve kisebb részben a hitelkamatok mérséklődésével magyarázható. **A régió bankjai közül magasan kiemelkedik a hazai OTP 6,5 százalékkal körüli kamatmarzsa**. Az elemzés azt is megállapítja, hogy **a nemteljesítési arány kiemelkedően magas az OTP-nél, és az elmúlt években töretlen emelkedés volt jellemző rá**.

Ez utóbbi mutatót kiemelten fontosnak tekintjük. Egy bankrendszer biztonságos működése szempontjából ugyanis elengedhetetlen, hogy a piac szereplőinek kockázatallenálló-képessége megfelelő szintű legyen. Egy bank szabályos működését hosszú távon veszélyezteti a portfóliójukon elszenvedett veszteségek nagysága. Egy pénzügyi intézmény tehát akkor mondható biztonságosnak, ha a hitelei nem túl nagy részét érinti csődesemény, illetve, ha az ezeken elszenvedett veszteségek nem fenyegetik a bank hitelezési tevékenységét. Jelentősen megnövekedett csődvalószínűségű hiteleknek a 90 napon túl késedelmes hitelek számítanak, melyeknek a teljes hitelállományhoz viszonyított állományát nevezzük nemteljesítési rátának.

⁵Palkó István, Kitarulkoznak a bankok – Kész a friss rangsoruk
http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/kitarulkoztak_a_bankok_kesz_a_friss_rangsoruk.176466.html
(megjelenés: 2012. november 30.).

Elemzés

3.1 A tranzakciós illeték áthárítása

A bankok az idei évtől a számlák közötti tranzakciókra alapesetben 2 ezrelékes, a készpénzfelvételre 3 ezrelékes tranzakciós adót fizetnek. Ebből 2013-ban összesen 340 milliárd forintot vár az állam, melyből a bankszektornak 260 milliárdot kellene befizetnie. Mivel a szektort ezen felül különadó is terheli 144 milliárd forint értékben, és vesztesége a tavalyi év harmadik negyedévében 243 milliárd forintnak felelt meg, így várható volt a tranzakciós illeték megjelenése a banki ügyfeleket érintő költségekben. **Jelen fejezetben azt tekintjük át, hogy az egyes bankoknak mennyiben van lehetőségük az illeték áthárítására, illetve eddig milyen módon és milyen mértékben éltek ezzel.**

3.1.1 A bankok mozgástere

A bankok a költségeikben, kamataikban bekövetkező külső, az ügyfél számára kedvezőtlen változással indokolhatják a szerződésmódosítást, amennyiben ezt adott nappal korábban meghirdetik. A november közepén bejelentett, megemelt mértékű tranzakciós adó hatása már a 2013 januárjától érvényes kondíciókban érzékelhető volt, de egyes bankok februárra vonatkozóan további díjemeléseket hirdettek meg. A PSZÁF által közzétett közlemény szerint **a hitelintézetek csak úgy módosíthatják a szerződések feltételeit, ha az adott költség, szerződésben rögzített számítási módját nem változtatják meg.** Új díjat vagy költséget tehát nem vezethetnek be a módosítás során. Ennek megfelelően a számlaszerződés teljes időtartamára vonatkozóan kizárólag olyan díj vagy költség emelésével lehet érvényesíteni a tranzakciós adót, amely az eredetileg megkötött ügyfélszerződésen is szerepel, és azt is csak a számítási mód megtartása mellett.

A módosítás tilalma akkor áll fenn, ha az kedvezőtlenül érinti az ügyfeleket, a számukra pozitív irányú változtatásokra tehát nem érvényes. Azt, hogy a számítási mód megváltoztatása az ügyfelek számára kedvezőtlen módosítást jelent, csak a konkrét eset összes körülményének figyelembe vételével lehet megállapítani. Ha az új számítási módszer révén az ügyfelek széles körének költségei tendenciaszerűen megemelkednek, úgy feltételezhető, hogy az emelés volt az adott hitelintézet fő célja. A PSZÁF kifejti erre vonatkozó sajtóközleményében, hogy kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a költségnövekedés kizárólag a jogszabály adta keretek között történhessék.

3.1.2 A díjak emelkedése 2013 januárjától

A januártól érvényes új kondíciók alapján azt mondhatjuk, hogy a bankok többsége bár eltérő módon, de emelte díjait. A tranzakciós illeték áthárításának vizsgálata során a nagyobb bankok alapvető szolgáltatásait vettük figyelembe. Az összevetést nehezítette, hogy a díjak

meghatározása, vagyis a képletek bankonként eltérőek lehetnek, illetve az egyes díjak alakulása bizonyos feltételek teljesülése esetén is módosulhat. Az összegző tábla (2. táblázat) emiatt nem teljeskörű, csak az egyes bankok fő termékeit foglalja magába. Ez alapján láthatjuk, hogy egyes bankok elsősorban a tranzakciók díjait emelték az új illetékhez igazodva, míg más bankoknál a számlavezetési és kártyadíjak is módosultak, vagy akár a bankkártyás fizetés díja is változott.

I. Pénzforgalmi díjakat emelő bankok

- Az **AXA Bank** jelenleg még változatlan díjakat számít fel, ám február közepétől az illetékre hivatkozva emeli a tranzakciók díjait.
- A **Budapest Bank** már január 1-től kezdve megemelte a pénzforgalom díjait a tranzakciós illetéknek megfelelően, vagyis a készpénzfelvételekhez rendre 0,3 százalékos, az átutalásokhoz 0,2 százalékos többletdíjat rendelt. Ennek megfelelően drágább lett az ATM-ből való készpénzfelvétel, az internetes átutalás és a csoportos beszédések díja, de még a bankkártyás vásárlás ára is 0,2 százaléknak felel meg.
- A **Citibank** is hasonló módon árazta át termékeit: a korábban többnyire díjmentes átutalás és készpénzfelvétel díját a tranzakciós illetéknek megfelelően emelte meg. A bankkártyás vásárlás viszont ingyenes maradt.
- Az **FHB Bank**nál is a készpénzfelvétel és az átutalások díjai emelkedtek. Az internetes átutalás és a bankkártyás vásárlás januártól még csak a tranzakciós illeték felével kerül többbe, a készpénzfelvétel pedig 40 forinttal lett drágább. Februártól már a tranzakciós illeték teljes mértéke áthárításra kerül.
- Az **OTP Bank** ugyancsak kizárólag a készpénzfelvétel és az átutalás díjait emelte, még hozzá relatív csekély mértékben. Azoknál a számlatípusoknál (Elektronikus Számla, NET Számla), ahol korábban díjmentes volt az átutalás, ott egyelőre az is maradt. Szintén változatlanok maradtak a csomagba foglalt kedvezmények (havi ingyenes készpénzfelvételek, csoportos beszédési díjkedvezmények).
- A **Raiffeisen Bank** 45 forinttal emeli az összes készpénzfelvételi díját, és a bankkártyás vásárlásokhoz is 0,1 százalékos díjat rendelt. Az internetes átutalások a tranzakciós díj felének mértékével emelkednek.

II. Pénzforgalmi + egyéb díjakat is emelő bankok

- A **CIB Bank**nál emelkedtek a számlavezetési díjak, az éves kártyadíjak és a készpénzfelvétel díjai. Továbbra is ingyenes viszont a bankkártyás vásárlás, és a CIB Online Számlacsomag esetén az internetes átutalás és a csoportos beszédés is díjmentes.
- Az **Erste Bank** felfelé módosította a pénzforgalmi, illetve a számlavezetési és kártyadíjakat is. A tranzakciós illeték teljes mértékben megjelenik a készpénzfelvételi és az átutalási díjakban. Ugyanakkor a bankkártyás vásárlás, illetve egyes csomagok esetében az átutalás is ingyenes maradt.
- A **K&H Bank** emelte egyes termékeinek havi számlavezetési díját, éves kártyadíját, és a tranzakciós adóval hasonló mértékben emelkedtek a készpénzfelvétel költségei. Az

internetes átutalás esetében az illetéknél nagyobb mértékű díjemelést alkalmazott a bank. Ezzel szemben ugyanakkor számos számlacsomagba foglalt tétel ingyenes maradt. Adott csomagok részét képezve ingyenes az éves kártyadíj és az első néhány készpénzfelvétel is.

- Az **UniCredit Bank** már tavaly október közepétől magasabb díjakat számolt fel. A készpénzfelvétel és az átutalások már ekkor drágábbak lettek, és február 1-től további emelés következik.

2. TÁBLÁZAT: BANKOK DÍJAINAK EMELKEDÉSE 2013-TÓL (TÖBBLETNÖVEKEDÉS A KORÁBBI DÍJAKHOZ KÉPEST*)

	Havi számla- vezetési díj	Éves kártyadíj	Bankkártyás vásárlás	Készpénz- felvétel	Internetes átutalás	Csoportos beszedés
AXA**	–	–	–	90 Ft	0,2 százalék max. 6000 Ft	30 Ft
Budapest Bank	–	–	0,2 százalék max. 6000 Ft	0,3 százalék max. 6000 Ft	0,2 százalék max. 6000 Ft	0,2 százalék max. 6000 Ft
CIB	39–126 Ft	798–1599 Ft	–	107–153 Ft	0–0,2 százalék min. 34 Ft, max. 6404 Ft	0–27 Ft
Citibank	–	–	–	0,3 százalék max. 6000 Ft	0,2 százalék max. 6000 Ft	0–0,2 százalék max. 6000 Ft
Erste	0–700 Ft	879–1956 Ft	–	0,3 százalék	0–0,2 százalék, 48– 79 Ft max. 6000 Ft	0–18 Ft
FHB***	–	–	–	0,3 százalék max. 6000 Ft	0,2 százalék max. 6000 Ft	0,2 százalék max. 6000 Ft
K&H	0–956 Ft	0–900 Ft	–	0–0,2 százalék + 34 Ft	0–0,3 százalék min. 18 Ft, max. 1500 Ft	30 Ft
OTP	–	–	–	0,1 százalék, 28 Ft	0,1 százalék min. 19, max. 4559-5096 Ft	0–8 Ft
Raiffeisen	–	–	0,1 százalék max. 6000 Ft	45 Ft	0,1 százalék max. 6000 Ft	0,1 százalék max. 5900- 6000 Ft
UniCredit****	–	–	–	0,2–0,3 százalék min. 100-110 Ft	0,2 százalék max. 6000 Ft	–

Forrás: A bankkartya.hu gyűjtése alapján

(http://www.bankkartya.hu/UserFiles/File/dload/2012/bankkartyahu_pu_tr_i.pdf, letöltés: 2013. január 7.)

** A tavaly érvényes kondíciókhoz képesti növekedéseket jelenítettük meg a táblázatban, a 'min. 19' például azt jelöli, hogy a korábbi minimum 19 forinttal emelkedett.*

*** 2013. február 16-tól érvényes.*

*** 2013. február 1-től érvényes.*

**** Az UniCredit banknál már 2012 októberétől emelkedtek a díjak kismértékben, 2013. február 1-től tovább emelkednek az átutalások és a készpénzfelvétel díjai nagyjából a tranzakciós illetéknek megfelelő mértékkel, viszont a csoportos beszedés és az állandó átutalás a korábbiakkal ellentétben díjmentes lesz.*

Az áthárítás a vállalatokat érintő díjakban is megjelent. A vállalatok kondícióit tekintve a Budapest Bank illetve az FHB Bank hirdetményében például rendre megjelennek a tranzakciós adónak megfelelő díjemelések, vagyis a korábban érvényes díjakat kiegészítették az átutalások esetén egy 0,2 százalékos, a készpénzfelvétel esetén egy 0,3 százalékos többletdíjjal. A teljes körű összevetést azonban megnehezíti a korábbi időszakra vonatkozó adatok korlátozott elérhetősége.

3.1.3 Összegzés és értékelés

A tavalyi évhez viszonyított legfrissebb kondíciók alapján összességében csekélyebb mértékű díjemelés történt az OTP és a Raiffeisen bankoknál. Utóbbi bankok nagyjából a tranzakciós illeték felének megegyező mértékben emelték díjaikat. **Teljes mértékben áthárította ügyfeleire a pénzügyi tranzakciós illetéket a Budapest Bank és az FHB Bank. A Citibank, az Erste Bank, a K&H bank és az UniCredit díjemeléseiből is kiolvasható a tranzakciós illeték teljes mértéke.** Az AXA, az FHB és az UniCredit bankok már meghírdették februártól érvényes magasabb díjaikat.

Idén a bankkártyás vásárlások után is fizetni kell a Budapest Banknál és a Raiffeisen Banknál. A korábban mindenütt ingyenes művelet a Budapest Banknál 0,2 százalékba, míg a Raiffeisen Bankoknál 0,1 százalékba kerül tranzakciónként 6000 forintos felső korláttal. A csomagba foglalt ingyenes készpénzfelvétel az OTP és a K&H kivételével mindegyik banknál megszűnt, a feltételekhez kötött ingyenes bankkártya díj csupán a K&H Banknál maradt meg. Januárban kizárólag az UniCredit ügyfeleinek van már csak lehetőségük saját ATM-ből korlátlan alkalommal ingyenesen készpénzt felvenni, ám februártól már ott is megszűnik ez a lehetőség. Már egyetlen számlacsomag sem foglal magába korlátlan ingyenes internetes átutalási lehetőséget a Budapest Banknál, a Citibanknál, az FHB Banknál, a Raiffesen Banknál és az UniCredit Banknál.

Az MKB Bank vezérigazgató-helyettese kifejtette a portfolio.hu-nak adott interjújában,⁶ hogy szerinte az illeték bevezetése többszörös veszélyforrást rejt magában. A bankok ugyanis kénytelenek továbbhárítani ezt a terhet, az ügyfelek pedig emiatt olyan megoldásokat kereshetnek, amelyekkel csökkentik hazai forgalmukat. Erre különösen a nemzetközi hátterű cégek lehetnek képesek, külföldre helyezhetik tranzakcióikat például a bankszámláik vállalatcsoport szintjén történő összevont kezelésével. Ezen felül egyes hazai bankok felkínálhatják ügyfeleiknek, hogy eurós forgalmukat a külföldi anyabankoknál bonyolítsák. Az

⁶http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/ez_a_kamatszint_a_jobb_vallalatoknak_mar_kitermelhető.177870.html (megjelenés: 2013. január 9.)

MKB vezérigazgató-helyettese szerint a bank ez utóbbi megoldásokat inkább elkerülné, helyette például a vállalaton belüli tranzakciók egyszerűsítését vagy a nagyobb partnerek felé történő gyűjtött utalást javasolja.